

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΟΥΤΡΟΥΒΑΛΑ

Είχανε σιδερένιος ο γέρος ο Κουτρούβαλας. Κι' όχι τόσο το κορμί του, όσο η βούλη του. Είχε κοκκαλιωμένη ψυχή. Είχε ξεστειλωτή ο μακαρίτης δικαστήρας ένας είκοσι χρονών. Τι τον έδωζε από το πτωχό του τόπο, δεν είναι και δύσκολο να το φαντασθή ο καθένας. Τι τον έφερνε όμως σε τόπους σκοτεινούς και ψυχρούς, όλητα ξένους, άλλόκοτους, σε τόπους που σε' αλήθεια χάνει η μάνα το παιδί και το παιδί τη μάνα, που ψυχή να σε πονέει δε βρίσκεται και να λουβιάσθης ακόμα, είνε οβίλτες και δροσελίκες παραπάνω σε κανένα νοσοκομείο, σε τόπους που κι' αγάπη να βρής, έρχεται κι' αυτή για να φαλακρή άλλες αγάπες, που για να μην πείθνης της πείνας δουλεύεις όση ώρα δεν κλείεται στο κρεβάτι χτυπωμένος από την κοίρακι, που να φυλαχτής καθόριος είνε των άδονάτων, άρα κι' ο άρας που άναπνέεις είνε με καρτίλα σμιγμένος, που ως και τα κλαδόνια σου μαυρίζουν κι' αυτά με κά για πάντα, — κι' τον έκομα το γέρο τον Κουτρούβαλα να σήρη στα τρυφερά του τα νιάτα και να κουτροβαλήσει στους μαύρους εκείνους τόπους που τον αντίμαστα χρόνια κατόπι, γέρο, ζαρωμένο, αδικωμένο κι' απελπισμένο από τη μιά, ψυχρό σαν πέτρα, αδιάφορο και ληθμονησίση από την άλλη, δίχως άλλο της άκαρτης του πατρίδας σημάδι — ως μήτε φυλαχτής από μάνα ή από άδερφή, — παρ' ό το μακροδρόμο του, το νησιώτικο πρόσωπο, κι' τον έρωζε σ' αυτή την πολυκόστη έρημιά της καρδονομοματωμένης της 'Αγγλίας, είναν κι' είνε άκλόνη μαρτύριο, που παγγίζοντας να το λύσω, του κίκου πήγα και ρώτησα, κι' άκλόνη ρωτώ πολλούς, όποιους του, που ως τώρα μπερουν και ξεπίρτσουα στην άγαπημένη τους την 'Αγγλία από χίλια της ρωμαιομανης μέρη, δίχως έρωδιο, δίχως λεπίε, δίχως γλέιο, δίχως άλλο σκοπό παρ' ανόνη και ν' απειδείουν ως που μπορεί να κατακτήση ή ρωμείκη ή τρέλλα, το έρω και το τυράλ το είνε ο θεός, που το λέει σε να τρελλάθης κι' ο θεός και σκοπίζεται να γλυτώνη ανθρώπους που μ' άκατακρήνη λαχτήρα πελαγώνουν σε νερά τριόβαθα και θολά, νερά που τους πνίγουν άρα ή γλίτωρα.

Είνε, λέει, το έπιχερηματικό της ρωμείκης φιλής, που τους σκοτώνει, όλο τους σκοτώνει, τους πετάει ένω κι' ένω, ως την Καλλιερωνία τους φέρνει, ως την 'Αυστραλία τους ξεβράζει, σε κάθε χώρας δρόμους σαν έκαρδες τους σκορπίζει, άλλους λουκώματα να πελάουν, άλλους φορετά να σκακάνουν, κι' έλους άλλα βάρη να τραβούν, για να έχουν την έρημ προηγείται, πως ξενητεύτηκαν, πως τάχα να γαρώνουν, και την πιό έρημ την έλειδα ά τους τα φέρη δεξιά ο Μεγαλοδρόμιος. κι' ο Κουτρούβαλας. Είχε άφορη να τον βλεπω σ' όλη τη ζωή του να παγω κατις δεν έτοχε, είνε άβυσσος. Άκουγα όμως πως μαζί με την έρωδία του τη γυναίκα δεν μακροπερνούσε, για ή κορ' έτοχε να άγαπή το ποτό, και διακομίζε μάλλες γαϊδονίστους, που κι' αυτές σ' άγαπο. — Ο φίλος πάλι, του άραζαν τα χαρτιά πναινε λουκόν το βράδι σ' ενός πατριώτη, που έπαγγελμα είνε να βουάζη με μια τράπουλα τους εμπεριώτες του, μάλλιστα τους νεοεργαμένους. Κ' έτσι ο Κουτρούβαλας πολλή σπιτερή ζωή δεν είνε, και δεν κακοπερνούσε με τη γριά του. Δούλευε όμως άλημαρής σε σκαλιά. Με τη δουλειά, και τί βίβανο! Πότε μπάλιες βραχίονες άνω άνω και προύτα πουλούσε. Νικότες στη νόστη του, το βοριζό δεν τον φέρουσε σκεν στεκότανε με τις ώρες στους δρόμους, μπροστά στο φορτωμένο τραπέζι του, και προσκαλούσε διαβάτες ναγοράσουν τα μπαγαίτικα τα λουκούμια του.

Τον έδλεπα συχνά από μακριά, κ' έλεγα: Τι λογής άγύρι να φαίνονται τη μέρα που μίστευ από το πτωχό του τόπο, και τούδιδα την εύχη της ή μάνα του!

— Τι έκαμε κ' ήρθες εδώ, τονε ρώτησα μια μέρα.

— Τι σ' έκαμε κ' ήρθες του λόγου σου! Να, τύχη γούρα, κ' ήρθα.

— Και πότε λές να γυρίσης να τους ξαναβής τους δικούς σου;

— Τους δικούς μου; — Κι' άρχισε να γολάλη. — Οι δικοί μου είνε τώρα όλοι στον έλλο τον κόσμο. Είμαι να κέντε χρονών ξεντεμένος σε άγρωθήκη ή μάνα μου, πατέρα δε γνώρισα. Τάδερατα μου σκορπιστήκανε δω και καί, και πιά δεν τάκουσα. Τι να πάω να κάμω εκεί τώρα! Έμένα οι δικοί μου είνε δω.

— Έδώ έζησα και δω θα πεθάνω.

— Μα δε λαχταράς μαζί και το τον ήλιον εκείνο κακιά φορά, δε θυμάται τον τόπο σου, τίς μερτίες του.

— Άκο με, άρεντικό! αυτά δλα είνε καλό, μα παρ' ό δε βγαίνει. Έδώ πέρα και νάρρωσθήσω, έχει νοσοκομείο.

— Όχι, όχι, να μην πείθνης έδω στην πατρίδα σου να πάς, να σαχάσης κοντά στους δικούς σου.

— Κι' άπ' τη γριά μου, τί να την κάμω;

— Παρ' την και κείνη.

Κι' άρχισε πάλι τα γέλοια ο Κουτρούβαλας, και τριβώντας τα ζαρωμένα του χέρια να το ζεστάνη, προσκαλούσε διαβάτες ναγοράσουν τα φρούτα του.

Μια μέρα έρχεται ένας κλητήρας με γραμμάτια και με προσκαλεί στο νοσοκομείο. Παιρνω άμάρι, και πηγαίνω. Μου λέγει ο έπιστάτης, πως είνε άπάνω ένας γέρος άμογενής μου πολύ άρωστο, και μέσα στο βίβιο του παραλάλει, κι' όλο ρωμείκη μιλεί. Είνε κ' η γυναίκα του, μα αυτή, στουκι μεθυμένη, φαντάζεται πως ο γέρος της άρνει παραγγελίες, και μάλλιστα ύπαρ' πως μιλεί και για κάτι χρήματα που τάχει, λέει, ο γέρος κρυμμένα. Με φωνάζανε λοιπόν να παρευρωθώ και νακούσω τί λέει ο γέρος.

'Ασεβάνω, μπαίνω στην κάμαρα, — ο Κουτρούβαλας να ψυχραμένη παρακλώνας, κ' ή γριά του να μαλλοσφένεται.

— Τι λέει, τί λέει! φωνάζει ή γριά.

Πήρα κομμάτι χαρτί και μολύβι τους είπα να σαχάσουν, και άρχισ' άμέσως να σημειώνω: «... Μωρέ Γιάννη, πώς να βρωσάς φιλίες; ξεπετάκια κοτρίτσια να πιάσουμε, στο κλωδί να τα βάλουμε; τάκουσε πως κελιάζουσε στού μαρμαρα Λεπτήρη; Έκει, εκεί άπάνω, κατά τις σκαλές, μέσα σ' κά κατάπονα τα κλωνιά. Τι; δε μπορείς νανέδης σε μια τέτοια έλίτσα; Και τί θα πής αν σου σκαλώσω από τον πλάτανο; μια και δω και στην κορφή του με βλέπεις. Άργάσιμα, καθήμε, και θα λέρ ή μάνα κι' πάθω. — Τάκουσε που σου λέει στο καλάθι, είνε κατ' το καλάθι... ίσα σπύτι, άλλίως την πάθω. — Θά πής σκαλεις να ρωτάς τί γενήκαμε... κι' ο κακόριος ο δάκκαλος δε χωράται. Έγω το μαθάνω και στο δρόμο το μαθώνω με. Μια και δω, κ' άπ' όση τράμα... Για δες την τη Μαρτίδα από το παράθυρο πάλι! Άχ, θα με σκοτώση αυτή. Τής τόταζε ή μάνα μου της μάνας σου σε γενήθηκα, μα και να μην της τόταζε, καλι κεί μου θα σέκανα! Άγάπη μου, πότε θα ξεντενωθώ να κάμω σερμαγιά και να γυρίσω με τα χρυσά νομικά σου; Φεύγεις, Μαρτίδα! Έννεσα σου, και θα σε πιάσω πάλι στο περιόδι σαν το ποτίσης, και

θα οι εκάσω στο τσίμαμα!

Τηγγάντες! γρίνι και γρίνι να πάγω το πρώτο τηγγάντες! άκλόνη δίνε έρω, κι' αλίς β' άκλόνη από τον τραπέζι. Πόντες ο Γιάννης; άπ' ή Φροσώνη; την τιμολά! άκλόνη νομμάτι! Πάμε να τη ξετηύουμε. Πόν' το σφυγγάρι; Θά τρομάξη, λές; Να, βλέπετε είνε από σφυγγαρι καμωμένη και θα ραγίση! την κπεργάρα! Κοίταζε παντούσκες, λές, που μου κέντησε! Θά κής έχουμε κι' αυτήνης τα προκιά να συλλογιστώμε! Άχ, άγάπη μου, άγάπη μου είπαμε ο χρόνια, βάλε κι' άλλα ο για την άδερφή! Πόντε, και πόντε, λέει. Είμαι τώρα δεκαπέντε, και δέκα, είνε πέντε. Θά και σε κοιτούς. Μια χαρά. Να σου τώρα και μια τσιματί! Πόνε να κίτσης τίποτο σαχινό! Θά που της Φροσώνης να της την πατήρη της τσιματί.

Σαν τράγο, σαν τράγο! Πάμε ο δώδε με από το ελκωνο σήκαμο κίρας! Όσο για σπαρούλια, δέκα άρα ο θεός, που έρω και σταρούλι! Όχι σαν κι' αυτά που πουλύ! Να μωρέ κλιταγγάζι σταρούλι, να ρίτε και να καταλάβετε γάλα! Δες τις, δες τις! Κι' οι δώδε οι σουσουράδες μαζί τους τα κίτουμε στη γούρα. Και δες του ή μάνα να νάνκαται την αλευριά! Σά να το ξέρ ή καθάμηνη πως του χρόνου θεάμαι στα ξένα...

Σα έκα... Για δες μαντικαίτα, κάλτες, ως και βελόνια και κλωστή μουδάλε. Να κ' έκα κωδώνι, θαοκίτρινο. Σ' αναπαίνει να το μωρίζη! Να κ' οι παντούρακι! Όχι, όχι, να μην τα δώ δλα τώρα. Να τα βάλω ύστερα, και να τις συλλογισμαί.

Άχ, τί νόστα της που πέρασα! μήτε σπιτηά δεν κειμήθηκα, μα θαρρώ μήτε κι' άλλος καίνεας. Για δες, ως και ραίε μου τσιμαρώνε για το δρόμο! δώδεκα ώρες δρόμο ως το λιμάνι. Και τί να της; πώ τώρα της γριάς της καθάμηνης. Να την! Κλαίει. Άσε κίνα πώς χαίρομαι, να την παρηγορήσω. Ένοια σου, μάνα μου, και θα μάχη σε πόντε χρόνια. Θά παντερώμε τη Φροσώνη, άλλα πόντε χρόνια, και τότε πια θα με στεφανώσης και μάνα... Μίτιζα, μίτιζα! τα φίλια της. Έχε για μάνα μου, έρω, γιατί όλοι σας, Φροσώνη μου, Γιάννη μου, αγάπη μου, έχετε γιά, — ή, μωρέ τί κίρας που είνε αυτός ο αναίτακταίριος ο χωρισμός — να πρέμα κορμάνει έδω στο άμαρ μου, έδω, έδω...»

Και δες μπόρετε άλλα να πής.

Άργύρης Έφρακλιώτης.

Ο ΖΟΛΑ ΚΑΙ Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

Ο κ. Μισοίτης, αντιποικίτης εις Παριού της έρημ. «Ρώτης» της Νεαπόλεως, έλαβε τοντενωθιν μετά του Ζολά, και αναζήτησε μετ' αυτού τα κατά της διατριβών του προς την γαλλικήν νεολαίαν. Δέν ένδρησε, είνε ο Ζολά, ότι έπ' επιστολή μου προς την νεολαίαν» (τη δημοσιονέιση εις τον «Εφ' ημερ'») υπεραλόγησε τον βίβιο της όποιας είνε κερραία είνε απη πρόταρον, με μόνον την προθήκη της είνωμας και είνωμας. Κατέρινα έν μέρος της γαλλικής νεολαίας, όχι το όλον. Υπαρχουν μερικοί οι όποιοι, από δέκα έτών, ήρχισαν συμβόλική, μυστική, άπόκρυφον, σατακινή ανείβραση, παρ' πάντων άνόητον ανείβραση, και εις τούτους μόνους θέλω να είπω μίαν φορ' ότι πάντοτε ότι, έν άν έγνων έμμετα κένον — μα άπ' άλλο τόσον και ολυγώτερον έγω κ' έγω με αυτούς. Έγώ δε, ήλθα εις ρήτη προς κανένα. Αυτόι, οι έρακροδίδι της φιλολογίας, ήλθαν εις ρήτη προς έμέ, και ούτω με ήντήκταν να τεθώ επί κεφαλής ανείβρασης προορισμένης να έχη αποτέλεσμα ραγδαίον. Το πραγματ' είνε απλούτητα. Από το έν μέρος, ένας συγγρατής όστις ποτέ δεν ήλλαξε, όστις πιστεύει μόνον εις την αλήθειαν και την ρήτη, και έν πιστεύει ότι ή ύγιής τέχνη δύναται ν' απομακρυνθ' από την πραγματικην αλήθειαν, και από το άλλο μέρος μία νεολαία χωρίς ήλικίαν και φθλον, ή όποια ζή με φαντασμαγορίας, με άποκαλόητες και σύμβολα, και λέγει ότι καλλιεργεί την τέχνη, και ότι πλαττει ίσχυράν και διαρκή φιλολογίαν.

Πήλα να δείω τον είνον δρόμον εις όσους δεν είνε άκόλη διατρημένοι, διότι άκρινα την στιγμήν κατάλληλον να παρασκευώσω φοβεράν ανείβραση και καταδικάσω τις τάσεις είνεως κρ'όπου διατρηθ' άπειρον, και ύπό το πρόσχημα τ' έθνικου άδικούσιν αυτό το ιδανικόν. Η παρακλή δεν θα έχη μέλλον. Θά προσπαθήσουν να πλάσουν, να έπινούρουν νέαν φιλολογίαν. Άλλ' ή φιλολογία δεν δύναται να έπινούρθη. Είνε προίον του έθ'ους, της φυλής, της έποχής, και ό,τι αυτοί άποκτείνονται είνε άνατίον εις το πνεύμα της φυλής μας, εις τας κλίσεις μας, εις το δημοκρατικόν πνεύμα της χώρας μας. Είνε τρέλα να ζητή τις να παραγάγη κάτι τι χωρίς να λαμβάνη όπ' έβρι εν στοιχεία εκείνα, και ή άπόδειξις είνε ότι δεκά έτη δεν έδωκαν εις την Γαλλίαν έν άνθρωπον ούδε έν έργον. Είνε νουτοραλισμός είνε όπως και άν άνομαθή, ή φιλολογία ή βαισιζομένη επί της πέρας, της παρατηρήσεως και της αληθείας, της άποκαλυπτομένης διά της έπιστήμης, πιστώω ότι θα ζήση. Χωρίς αυτήν δεν πιστεύω μεγαλορής άνήρ να δύναται να παραγάγη μέγα έργον. Ζώωτιν εις χώραν και έν έποχή και ή δημοκρατία βαδίζει με πνεύμα μίμνη, ή ό' άνομαθή και κενώως άνακαλλόπει νέαν τινα αλήθειαν, — δια τον είνον τον άριστοκρατική τέχνη βαισιζομένη επί άποκαλόητων είνε άδύνατος. Η φιλολογία του μέλλοντος θα είνε πάντοτε επί μάλλον και μάλλον δημοκρατική, λαμβάνουσα όπ' έβρι άποκαλυπτομένην αλήθειαν, διότι δεν δύναται να έγκαταλείψη την έπιστήμη και να βασισταθή επί ύποθέσεων διότι αί νεία ογολαί, μυστική και συμβολική, δεν είνε, ούδε δύναται ποτέ να είνε, όρσεις, άλλ' ανείβρασις, όπερ δεν είνε το αυτό.

Όσον διά τας κατηγορίας ότι έκλεψ' την «Ήρωδα» από την φιλίαν του Ρακίνα, και το «Άσσομορ» από τον Δεονί Ρουλό, ένας όπου έγραφε σαράντα τόμους και έπλάσε χίλια πρόσωπα θα ήτον βλάξ έάν απήντα. Τι περίεργον κριτικό! Κατ' αυτούς, ένας μυστιογραφός πρέπει να γίνεται αυτοσχεδίου έατρός, μηχανικός, στρατηγός, και ό,τι άλλο! Όταν έγραφα το «Ζερμινάλ» έπήγα εις τα μεταλλεία κ' έμείλησα διά μακρών την ζωήν των έργατών, άνάγνωσα βιβλία και έγγραφα. Όταν έγραψ' την «Αεβίκαλ» ανέγνωσα δλα όσα είχον γράψ' οι στρατηγί, και ήνεύθη τις άπαιτουμένες γνώσεις. Θέλατε άλλο παράδειγμα; Όταν είχα ανάγκη να περιγράψω την έβρηθίτη, έμείλησα έατρικόν αγγράμμα. Μήπως είνε ιατρικός; Δέν είνε, αλλά κάμω μόνον του δικαιοματός μου, γελώ μ' εκείνους είνεως αντείνου.

Ταύτα ο Ζολάς ο δογματιστής. Όσον άπ' όσον τον Ζολά τον μυστιογραφόν, έχει, χωρίς να το θέλη, μεγάλην δόξιν του ιδανικού, το όποιον άρνείται. Η ανείβρασις γενεί την ανείβραση, και ή νύσος του άκρου όλισμού έπεροκάλεσε την έκρηξιν του συμβολισμού, ήτις είνε το άλλο άκρον. Έν τώ μέσω δε κείνη ή αλήθεια, και ή αλήθεια είνε το ιδανικόν έν συνδυασμώ μετ' το πραγματικό. Φαντασμαγορία